

รายงานการไปศึกษา / ดูงาน / ฝึกอบรม / ประชุมและสัมมนา

๑. ผู้เข้าร่วมประชุม

๑.๑ ชื่อ นายสกลท์ บุญเสริมสุข

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักการป่าไม้ต่างประเทศ

การศึกษาสูงสุด ปริญญาโทชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์

และ M.Sc. Biosystem Tsukuba University, Japan

ที่ทำงาน สำนักการป่าไม้ต่างประเทศ กรมป่าไม้

๑.๒ ชื่อ นายสุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ

ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการปลูกป่า

ที่ทำงาน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้

การศึกษาสูงสุด ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยริวกิว ประเทศญี่ปุ่น

ไป (ดูงาน / ฝึกอบรม / ประชุม หรือ สัมมนา)

เรื่อง การประชุมโครงการ ITTO Teak Project ในการประชุมย่อย ๔th World Teak Conference ๒๐๒๒

ตั้งแต่วันที่ ๕ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ถึงวันที่ ๘ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

รวมระยะเวลา.....ปี.....เดือน.....๕.....วัน

๒. ค่าใช้จ่ายที่ใช้ไประหว่างฝึกอบรม / ดูงาน / สัมมนา / ประชุม

ใช้งบประมาณของ International Tropical Timber Organization (ITTO)

๓. รายละเอียดการดูงาน ฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ที่ สาธารณรัฐกานา

๓.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมประชุมวิชาการไม้สัก ครั้งที่ ๔ และศึกษาดูงานด้านไม้สักที่ประเทศกานา

๓.๒ เนื้อหา สาระจากการประชุม

คณะผู้แทนกรมป่าไม้ นำโดย ผู้อำนวยการสำนักการป่าไม้ต่างประเทศ (นายสกลท์ บุญเสริมสุข) พร้อมด้วย นายสุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการปลูกป่า ได้เดินทางไปประชุมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านไม้สัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๕ - ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ เมือง อักกรา ประเทศ กานา

คณะผู้แทนกรมป่าไม้ร่วมงานประชุม ๔th World Teak Conference ๒๐๒๒ โดย นายสุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการปลูกป่า ร่วมเป็น ๑ ใน ๕ Keynote speaker ในการนี้ นายสุวรรณา ได้บรรยายในประเด็น ด้านพันธุกรรม, ด้านนวัตกรรมวิทย์ ด้านปรับปรุงพันธุ์และการจัดการสวนป่า ที่เกี่ยวข้องกับไม้สัก ร่วมกับ Keynote speaker อีก ๔ ท่าน จาก ICRAF, ITTO, สถาบันวิจัยป่าไม้กานา, มหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ ฟินแลนด์

ในการประชุม นายสุวรรณา ได้กล่าวถึงเรื่อง Genetic conservation and sustainable management of natural and planted teak resources in The Greater Mekong Sub-region, (GMS) ซึ่งกล่าวถึงภาพรวมการอนุรักษ์ในถิ่น นอกถิ่น และการจัดการป่าสักอย่างยั่งยืนทั้งในป่าธรรมชาติและป่าของ ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีสักธรรมชาติ (ลาว เมียนมา ไทย)

ในการประชุมครั้งนี้มุ่งเน้นทางด้านความท้าทายด้านการพัฒนาการปลูก เศรษฐกิจ และการตลาดไม้สัก มีผู้ร่วมประชุมมากกว่า ๓๐๐ คน จาก ๓๐ ประเทศจากองค์กรรัฐ เอกชน NGO นอกจากนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. ไม้สัก เป็นไม้ป่ายืนต้นชนิดเดียวในโลก ที่คนจากทุกทวีปมารวมตัว (๓๐๐ คนจาก ๓๐ ประเทศ) พบปะ แลกเปลี่ยน ประสาน เครือข่าย และสานต่อ การทำงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง ครั้งนี้เป็นการประชุมสักโลก ครั้งที่ ๔ ถือเป็นไม้เศรษฐกิจระดับสากลอันดับแรกที่มีรายงาน (โดย ITTO ในด้านราคา การซื้อขายอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นอกเหนือจากประเทศที่มีสักธรรมชาติแล้ว สักมีการปลูกที่ประเทศใน Asia pacific, ลาตินอเมริกา และ แอฟริกา

๒. มีป่าธรรมชาติ ๒๘ ล้านเฮกแตร์ ปลูกสักมากสุดในทวีปนี้ คือ ๑.๒๕ ล้านไร่ (๒ แสนเฮกแตร์) ปลูกมากช่วงปี ๒๐๐๒-๒๐๒๒ โดยมีบริษัทใหญ่ ๓ แห่งที่ปลูกสักโดยเฉพาะ คือ ๑) FORM Ghana (จากเนเธอร์แลนด์) ซึ่งจะเข้าไปดูงานในวันที่ ๙ กันยายนนี้ ๒) Mere Plantation (จากอังกฤษ) ๓) MERO โดย ๒ บริษัทแรกมาร่วมจัดบูธในการประชุมครั้งนี้ แล ได้เช่าที่ดินป่าเสื่อมโทรมจากรัฐเป็นเวลา ๕๐ ปี และ ๑๕ ปีตามลำดับ โดยมีพื้นที่ปลูกแห่งละ ๗๕,๐๐๐ ไร่ ค่าเช่า ๗๐ บาทต่อไร่ต่อปี ทั้งนี้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับคนในพื้นที่ เพราะคนที่อยู่อาศัยรอบพื้นที่ ได้รับประโยชน์จากการสร้างงาน

๓. ไม้สักเริ่มนำเข้ามาปลูกตั้งแต่ปี ๑๙๑๐ หรือ ๑๑๒ ปีก่อน โดยชาวเยอรมันเป็นผู้นำเข้า และในปี ๑๙๔๘-๑๙๗๐ มีการใช้ระบบตองยา Taungya Plantation ซึ่งเมื่อได้สำรวจความสำเร็จ พบว่า สำเร็จเพียง ๑๕,๐๐๐ ha จาก ๗๖,๐๐๐ha และในปี ๑๙๔๐-๑๙๖๐ เป็นช่วงที่มีการปลูกสร้างสวนป่าภาคเอกชนมากขึ้น ตามโครงการพัฒนาการปลูกสร้างสวนป่าระดับชาติ ซึ่งดำเนินการในช่วงปี ๒๐๐๒-๒๐๑๖

๔. กล้าที่ใช้ปลูก ได้พันธุ์จากเมียนมา และอินเดีย

๕. มีงานวิจัยด้านคุณภาพไม้ในอินเดีย พบว่า ไม้จากสวนป่าที่มีการจัดการจะมีคุณภาพด้อยกว่าที่ไม่ได้จัดการ ซึ่งผู้บรรยายกล่าวว่าสามารถแก้ไขได้ โดยทิ้งระยะไปอีกสองสามปี

๖. กำหนดรอบตัดพื้นที่ ๒๐-๒๕ ปี (ส่วนมากรอบตัดพื้นที่ ๒๐ปี) และสามารถส่งออกไม้สัก ๕๔% จากข้อมูลปี ๒๐๒๑

๗. มีการเปิดตัวหนังสือ ซึ่งถือเป็นหนังสือรวมองค์ความรู้เรื่องไม้สักระดับนานาชาติ เล่มที่ ๓ (ต่อจากเล่มแรกในปี ๒๐๐๕, ๒๐๑๗ และเล่มนี้ ตนเองร่วมเขียนสองเรื่อง คือ Technique of Hand Controlled-Pollination of teak (เทคนิคการผสมเกสรไม้สัก) ในบทที่ ๑๐ และ แนวทางการอนุรักษ์พันธุกรรมไม้สักในประเทศไทย Conservation Approaches of teak Genetic Resources in Thailand

วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ศึกษาดูงาน ณ สวนป่าสักของ บริษัท FormGhana Bono region Ghana

ในการศึกษาดูงานครั้งนี้พบประเด็นน่าสนใจ ได้แก่

๑. อินเดียซึ่งเป็นประเทศที่มีสักธรรมชาติอยู่มาก กลับนำเข้าไม้สักจากประเทศกานาเป็นหลัก

๒. มีบริษัทข้ามชาติกล้าลงทุนปลูกสักในกานาและประเทศอื่นๆ ด้วยคิดถึงผลตอบแทนที่คุ้มค่า จากนโยบายส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจของรัฐที่ชัดเจน และด้วยค่าเช่าระยะยาวที่ถูก และตั้งเป้าหมายให้รอบตัดพื้นที่สั้น (เพื่อคุ้มทุนได้เร็ว)

๓. ด้านพื้นที่ กานามีพื้นที่สวนป่าทั่วประเทศ ๒๐๐,๐๐๐ha แบ่งเป็น สามส่วนหลัก คือ

๓.๑ พื้นที่บริษัทปลูกป่าสามแห่ง รวม ๓๐,๐๐๐ha (๑๑%)

๓.๒ พื้นที่รัฐจัดการโดยทบวงป่าไม้ (commission) ที่ดินและเหมืองแร่ (๖๔%) ซึ่งถือเป็นสัดส่วนใหญ่

๓.๓ small holder โดยตรง (๑๗๐,๐๐๐ha) โดย Form Ghana บริษัทข้ามชาติจากฮอลแลนด์ ได้สัมปทานพื้นที่จากรัฐบาลกานา ๕๐ ปี ประมาณ ๑๒๐๐๐ ha เพื่อปลูกสักเมื่อปี ๒๐๐๗ นอกจากไม้สัก มีการปลูกมะฮอกกานีด้วยซึ่งมะฮอกกานีราคาแพงกว่า

๔. ด้านปลูกและดูแล

๔.๑. ปลูกโดยใช้เหง้า (stump) นำพันธุ์มาจากไอออร์โคด ปลูกใหม่ทั้งหมด ตัดหน่อที่แตกทิ้ง เพราะคิดว่าจะได้ไม้คุณภาพไม่ดี

๔.๒. ระยะปลูก ๓ x ๓ เมตร ปีแรกจัดการตัดกิ่งแตกง่ามให้เหลือต้นเดียว เริ่มลิดกิ่งปีที่ ๓ และลิดกิ่งต่อในปีที่ ๗ และ ๑๐ โดยลิดกิ่งถึง ๑ ใน ๓ ของความสูงต้น

๔.๓. อัตราการเติบโตทางความสูงปี ละ ๑.๒ เมตรต่อปี DBH ๑.๕ ซม.ต่อปี (ความสูงเฉลี่ย ๒๔ เมตร merchantable height ๙ เมตร DBH ๓๐ ซม) ต้นไม้ ๑ ต้นได้เนื้อไม้ประมาณ ๐.๖ ลบ.ม

๕. สวนป่าในส่วนของรัฐที่ทบวงป่าไม้ดูแลมีไฟป่าเป็นปกติเนื่องจากชุมชนเผ่าไร้หลังเก็บเกี่ยว แต่สวนป่าในสวนบริษัทมีการป้องกันไฟอย่างเข้มข้นโดยมีหอดูไฟ ๔ จุด ในพื้นที่ ไม่มีปัญหาโรคแมลงเพราะเป็นไม้ต่างถิ่นที่เพิ่งเริ่มปลูก และได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการป่าไม้ยั่งยืน FSC ๓๕% ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด

๖. ในสวนทบวงป่าไม้ ใช้ระบบตองยาที่ปรับแก้ให้เหมาะสม คือสามารถจัดสรรรายได้จากการขายด้วยโดยชาวบ้านซึ่งมีแกนนำ จะมีส่วนร่วมในการดูแล และการประเมินต้นไม้เมื่อทำไม้ด้วย โดยชาวบ้านจะได้สิทธิประมาณ ๑๐ ไร่ (๑.๕ ha)

๗. ตัดขยายระยะ ๓ ครั้ง ที่อายุ ๔ ๑๐ ๑๔ ปี ทำ final cutting ๒๐ ปี โดยตัดครั้งแรกไม่ต้องขออนุญาตจาก commission เพราะไม่เป็นการค้า ตัดให้เหลือ ๕๕๐, ๔๐๐ , ๒๕๐ ต้น ในการตัดครั้งที่ ๑, ๒, ๓ ตามลำดับ ปีที่ ๒๐ เหลือ ๒๕๐/ha หรือ ๔๐ ต้นต่อไร่

(ไม้ตัดขยายระยะ ที่ขายได้เฉพาะที่ตัดในปีที่ ๑๐ และ ๑๔ เท่านั้น เพราะเมื่ออายุ ๔ ปี ขนาดยังเล็ก (<๑๔.๕cm) ตัดต้นเล็ก ไม้ดีออก (low thinning) ปัญหาโรคแมลงยังไม่เกิด เนื่องจากเป็นไม้ต่างถิ่น

๘. ชาวบ้านสามารถปลูกพืชเกษตรควบได้ในช่วง ๓ ปีก่อนที่เรือนยอดสักจะปกคลุมทั่วแปลง

๙. ด้านรายได้(ผู้ปลูก) และการตลาด ไม้สักทั้งหมดในประเทศ ส่งออกในรูปแบบไม้ซุงไปที่อินเดียวันนี้ อินเดียเป็นตลาดเดียว แต่สำหรับ FormGHANA ก็มีแนวคิดขยายตลาดให้มากขึ้น เจ้าของบอกรวันนีขอมุ่งไปที่เรื่องการปลูก การจัดการก่อน (ขายได้สบายๆอยู่แล้ว) ที่น่าสนใจมาก คือ ส่วนของบริษัท (๑๑%) ในส่วนที่ FORM GHANA ดูแลอยู่ให้ความสำคัญอย่างมากกับการดูแลการเติบโตและแหล่งพันธุ์ของกล้าไม้ที่นำมาปลูก (กำลังทดสอบ ๔๒ provenance และทดสอบ clone ด้วย) และ “เน้นเรื่องความคุ้มค่ากับการลงทุน” เพราะเงินทุกเม็ดก็มาจากธนาคารที่มีดอกเบี้ย....การจะทำอะไรจึงต้องคิดเรื่องนี้มาก จึงทำให้เกิดเป็นธุรกิจที่ต้องมีผลกำไรจริงจริง จะไม่มีการตัดไม้กองไว้แล้วรอขาย แต่จะเป็นการตัดไม้หลังจากลูกค้าสั่งซื้อแล้ว และตัดตามความยาวที่สั่งเท่านั้น ขนาดที่ตัดขายอยู่ในช่วง ๔-๑๑.๕m ตามที่ผู้ซื้อสั่ง

๑๐. ส่วนพื้นที่ที่เป็นส่วนหลัก (๖๔%) คือส่วนที่ดูแลโดยทบวงป่าไม้ มีการกำกับดูแลแบบป่าเศรษฐกิจทั้งหมด โดยไม่ได้ขายไม้เอง แต่ผ่านตัวแทนบริษัท โดยแบ่งรายได้เป็น ๔ ส่วนคือ ทบวง ๔๐% ชาวบ้าน(ที่ร่วมระบบ modified toungya system) ได้ส่วนแบ่ง ๔๐% เจ้าของที่ดินได้ ๑๕% และ ชุมชนได้ ๕% มีการสร้างระบบติดตามตรวจไม้ (wood tracking system) ในกานาเอง ซึ่งทำให้ขายไม้ไปยังประเทศที่ไม่เคร่งครัดในเรื่อง International certificate มากนัก

๓.๓ ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

- ได้รับความรู้ ความเข้าใจ แลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งความก้าวหน้าของการศึกษาวิจัยไม้สักเพิ่มเติม
- มีโอกาสได้พบปะหารือ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักวิจัย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับไม้สักในสาธารณรัฐกานา ในวงกว้าง อันจะเป็นประโยชน์ในการสานต่อการทำงานร่วมกันต่อไป

๓.๔ ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

- เผยแพร่ผลงานองค์ความรู้ไม้สักของกรมป่าไม้ และบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับไม้สักในประเทศไทยให้เป็นที่แพร่หลาย
- เสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการไม้สัก ระหว่างองค์กรและบุคลากรของประเทศไทยและระดับสากล

๔. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๔.๑ ปัญหา อุปสรรค

- ไม่มี

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

- การดำเนินธุรกิจสวนป่าจำเป็นต้องดำเนินการโดยให้ความสำคัญของแต่ละส่วนของห่วงโซ่อุปทานให้ครบองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาด โดยการส่งออกถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมไม้ประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากตลาดภายในประเทศจะมีข้อจำกัด ไม่สามารถระบายสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้มากพอ ดังนั้นสำหรับประเทศไทย การสนับสนุนโดยภาครัฐที่จะทำให้เกิดการส่งออกได้มากขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น

(นายสุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ)

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการปลูกป่า
ผู้รายงาน

๕. ความเห็นของผู้บังคับบัญชา (ระดับผู้อำนวยการกอง/สำนัก/เกษตรจังหวัด หรือเทียบเท่า ขึ้นไป)

การเดินทางไปประชุมประสานความร่วมมือโครงการพัฒนาพันธุ์ไม้รักในครั้ง นี้ ถือว่าประสบความสำเร็จ กล่าวคือ คณะผู้แทนกรมป่าไม้ได้รับการต้อนรับและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเดินทางไปประชุมดังกล่าว สำหรับการประชุมร่วมกับบุคคลสำคัญและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับไม้สักในสาธารณรัฐกานา ร่วมกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และนักวิจัยไทย และระดับนานาชาติ จะเป็นประโยชน์ในการประสานความร่วมมือในการวิจัย พัฒนาและใช้ประโยชน์ไม้สักในอนาคต

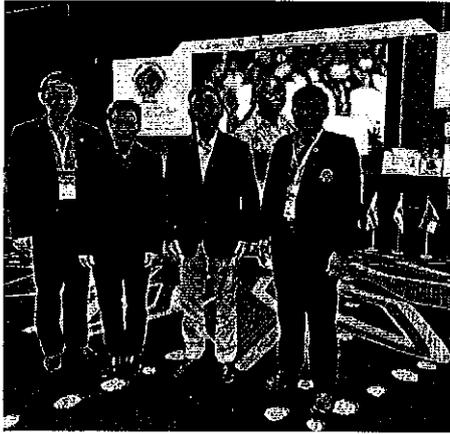
เห็นควรให้การสนับสนุนการจัดทำความร่วมมือทางวิชาการเกี่ยวกับไม้สักและการป่าไม้อื่นๆ ต่อไป

ลงชื่อ.....

ตำแหน่ง

ลงวันที่

ภาพประกอบการประชุม

บรรยายการประชุมนร่วมกับผู้อำนวยการสำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ International Tropical Timber Organization (ITTO) (ซ้าย) เป็น Keynote speaker ในการประชุม 4th World Teak Conference ๒๐๒๒ เมือง อักกรา ประเทศ กานาในวันที่ ๕ - ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ศึกษาดูงาน ณ สวนป่าสักของ บริษัท FormGhana ต้นไม้มีอายุ ๒๐ ปี